

Published on www.bilvavi.net

[Home](#) > ספר דעת תבונות 004 משגי יסוד טו

ספר דעת תבונות 004 משגי יסוד טו

יסוד הדברים בתמצית שנתבארו, הבורא יתברך שמו שלם בכל מיני שלמויות, והנבראים ביסודם ומהותם מציאות חסרה, יש לנו שני עבודות כאן בהאי עלמא, העבודה הראשונה היא להשלים את החסר ביחס לעצמנו, כדוגמא שהוזכרה, כוס מלאה וכוס חסרה, צריך השלמה של הכוס, זוהי השלמה בערך לעצמה, ומצד כך בנמשל, באדם עצמו יש את כוחותיו שניתנו בו משורשי נשמתו בכלל, והגלגול הזה בפרט, ועבודתו להוציא את כל כוחותיו מהכח לפועל באופן השלם. זהו חלק ראשון של שלמות, וזוהי שלמות ערכית, יחסית, אל האדם עצמו.

החלק השני הוא מה שהאדם צריך להיות דבק ובטל ונכלל בו יתברך שמו, ואז השלמות שמתגלה בו איננה השלמות העצמית שלו, אלא השלמות של בורא עולם. אלו שני חלקי העבודה שנתבארו בקצרה.

טו) אמרה הנשמה: זה יסוד שכולל פינות רבות, והנני ממתנת לשמוע מה תבנה על היסוד הזה, שאז אבחין למפרע מה נכלל ביסוד הזה. אך דבר אחד אשאל תחלה בכלל: היש טעם למה רצה הרצון העליון בדבר הזה?

אמרה הנשמה: זה יסוד שכולל פינות רבות, היסוד שנתבאר השתא כולל פינות רבות, והנני ממתנת לשמוע מה תבנה על היסוד הזה, שאז אבחין למפרע מה נכלל ביסוד הזה. ע"י שמבינים את היסוד, מתוכו יהיה אפשר להבין את כל הפרטים כולם. זהו הכלל, זהו היסוד שעליו נבנה הכל, יסוד ככלל, ומתוכו נבין את כל הפרטים, אז אבחין למפרע מה נכלל ביסוד הזה. **אך דבר אחד אשאל תחלה בכלל: היש טעם למה רצה הרצון העליון בדבר הזה?**

לא למה כמו שהוזכר בהתחלה, אלא למה רצה הרצון העליון בדבר הזה, לשם מה הקב"ה רוצה שנהיה חסרים ונשלמים את החסר. אם הוא רוצה שנהיה שלמים ולא נהיה חסרים, הוא לכאורה יכל לברוא אותנו שלמים מהתחלה. לצורך מה הקב"ה בורא אותנו חסרים, ושנשלמים את אותו חסר.

הבנו מהי הצורה, מהי התבנית, מהו המהלך, של כל צורת הבריאה, הנבראים נבראו חסרים, משלימים את עצמם ביחס לעצמם, משלימים את עצמם ביחס אליו יתברך שמו ששלימותו תתגלה בו. אבל מדוע הוא ברא אותם באופן הזה, ולא ברא אותם שלמים מעיקרא.

או יתר על כן, בשביל מה הוא בכלל ברא אותם. אם הוא לא היה בורא אותם הם לא היו חסרים, שהרי אם הם לא היו הם לא חסרים. יש שלש אפשרויות, או שהם יהיו חסרים, או שהם יהיו שלמים, או שהם לא יהיו בכלל. לשם מה בכלל נצרך נבראים. אחרי שנצרך נבראים, אם הצורך שהם יהיו שלמים, מדוע זה הולך בשני שלבים, שלב ראשון חסר, ושלב שני מגיע השלמה.

א"כ יש כאן שני חלקים, לשם מה נצרך כלל מציאות הבריאה, ואם היא נצרכת והתכלית שלה היא שלמות, מדוע זה בא בשני שלבים. חסרון, עבודה שמביאה לשלמות, שהשלמות תהיה מעיקרא.

(טז) אמר השכל: הטעם פשוט, והוא תלוי בתשובת שאלה אחרת, שהיא: למה רצה הבורא ב"ה לברוא נבראים?

מה סיבת הבריאה מעיקרא, אנו נמצאים עכשיו בתוך הבריאה, חמשת אלפים שבע מאות שבעים ושמונה שנה מבריאת העולם, אבל כלשון רבותינו כידוע, כל פועל פועל לתכלית, מהי הסיבה שלמענה בורא העולם ברא את כל הבריאה כולה. נאמר שהקב"ה ברא את הבריאה בכדי שנלמד תורה, היא גופא, התורה הייתה מימות עולם או שהקב"ה ממנו נאצלה התורה, התורה עצמה נאצלה ממנו יתברך שמו, בשביל מה הוא האציל את התורה עצמה. התורה קדמה לעולם, כמה לשונות בדברי חז"ל, אחד מהלשונות הידועים תורה קדמה לעולם אלפיים שנה, אזי אלפיים שנה לפני שנברא העולם כביכול נאצלה התורה מאמיתת הימצאו, והיא גופא בשביל מה. היא חכמתו, אבל החכמה הזו יכלה להישאר גנוזה אצלו, לצורך מה יש תורה.

אחרי שיש תורה, אסתכל באורייתא וברא עלמא, זהו כל סדר הבריאה שאנו מכירים, אבל נקודת ההתחלה של הכל, כביכול כלשון הפרקי דר' אליעזר, לפני שהייתה בריאת העולם בכלל, קודם שעלה במחשבה לברוא את העולם, מה היה, הוא יתברך שמו לבדו, זה כל מה שהיה. מה סיבת השינוי, אנחנו הרי מחודשים, הוא נצחי, קדמון, מהי סיבת השינוי שהייתה שמעיקרא הוא היה יחיד והתחדש דבר, התחדש מהלך שנקרא נבראים, לצורך מה כל המציאות של הנבראים הללו.

השאלה הזו היא בעצם השאלה היסודית ביותר שיכולה להיות בבריאה. מהי השאלה הכי שורשית שקיימת בבריאה, יש הרבה שאלות בבריאה, כמה ספרי שותי"ם הרי יש בעולם, אבל לכל דבר יש שורש, מהי השאלה הכי יסודית שיכולה להיות בעולם, לשם מה יש בכלל את כל מציאות הנבראים כולם, זו שורש כל השאלות כולם. בדרך כלל מי שלא נולד בעולמה של תורה אז הוא יותר קרוב לשאול את השאלות הללו כי הוא מחפש משמעות לחיים. ומי שנולד פנימה, יש לו גירסא דינקותא, אז הוא כבר ממשיך באותו מהלך. כמובן שזו מעלה, מה שקיבלנו מאבותינו ורבותינו כל אחד במקומו שלו, אבל כאשר האדם מגיע לגיל של בר-דעת, הוא צריך לחזור לשאלה הכי פשוטה והכי יסודית, הכי שורשית, שאלת כל השאלות כולם. חוזרים ומדגישים עוד פעם, שאלת כל השאלות כולם, לשם מה בכלל יש מציאות של נבראים.

התשובה כמובן לא תהיה תשובה לשאלה בלבד, כיוון שזו שורש כל השאלות כולם, אז התשובה תהיה השורש לכל מהות החיים. לא של החיים שלנו, האדם הפרטי בגלגול הזה, אלא לכל מהות הנבראים כולם מימות עולם ועד אחרית ימות עולם, כאן תהיה מונחת התשובה. בפרט בימים הללו שאנו נמצאים עכשיו, ימי ראשית השנה, ראש השנה זה היום תחילת מעשיך, אזי שחוזר הזמנים של ראשית ימות עולם בשנה, ההתבוננות השורשית שהאדם צריך להתבונן, מהי הסיבה הראשונה שמחמתה נברא כל העולם כולו.

יותר על כן, הרי מחדש בטובו בכל יום תמיד מעשה בראשית, בורא עולם מחדש את עולמו בכל יום כמו שמאריך הנפה"ח, תתר"פ חלקים של שעה בכל רגע מתחדש, בשביל מה הוא מחדש כל פעם את הבריאה מהתחלה.

אבל נחזור ונחדד שוב, זהו שורש כל השאלות כולם, והתשובה לשאלה זו היא בעצם תהיה היסוד שעליו נבנה כל החיים בפועל. זה לא שלאחר שתהיה תשובה אנו ממשיכים לסוגיא הבאה, מכאן ואילך התשובה תהיה השורש בפועל למעשה בהלכות דעות, ובהוצאה שלהם מהכח לפועל, באופן מעשי, יום יום שעה שעה כמו שנראה בס"ד.

(יז) אמרה הנשמה: תשיב אתה לך ולי מלתא דשויא לתרווייהו.

(יח) אמר השכל: מה שנוכל להשיג בענין זה הוא, כי האל ית"ש הוא תכלית הטוב ודאי. כי אם אין מקבל הטוב - אין הטבה.

הוא יתברך שמו שלם בכל מיני שלמויות, אין לנו השגה בו, הוא מופשט מהכל, אבל בערכנו שלנו, מה שהוא גילה לנו, היא גילה לנו עולם שיש בו חכמה, בינה, דעת, אהבה, הטבה, יראה, וכן על זה הדרך שאר כל המידות כולם. כל מידה כזו שהוא

גילה לנו, המידה הזו אצלנו היא חסרה ואיננה שלמה, אצלו היא שלמה. החכמה שלנו היא איננה שלמה, כל מה שקיבלתי מרבתי אינו אלא ככלב המלקק טיפה מן הים, לא יותר מכך. האהבה שיש לנו איננה שלמה, תמיד יש לאדם יש אהבה עצמית שגודעת את האהבה השלמה לזולתו. היראה שלנו היא איננה שלמה, אין יראה שלמה בבריאה. אבל הוא יתברך שמו, כל מידה ומידה שהוא גילה לנו זוהי מידה שלמה.

ולענינו דידן אומר הרמח"ל, **הוא תכלית הטוב ודאי**, מידת הטוב היא מידה שלמה אצל הבורא יתברך שמו. אצלנו הטוב הוא גם כן לא שלם, משום שכל יסודנו חסרים, הוא יתברך שמו שלם בכל מיני שלמויות, אז כביכול גם מידותיו המתגלים לנו הם שלמים. מידת הטוב שנמצאת אצלו יתברך שמו כביכול היא מידה שלמה בודאי.

ואמנם מחק הטוב להיטיב, וזה הוא מה שרצה הוא ית"ש - לברוא נבראים כדי שיוכל להיטיב להם.

במילים הללו בעצם גנוז יסוד הבריאה. מהי כוונת הדבר חק הטוב להיטיב, יש טוב ומחק הטוב שהוא לא שומר את הטוב לעצמו, אלא שהוא מטיב אותו לזולתו. החק הזה מי קבע אותו, החק הזה היה לפני בריאת העולם או שהוא אחרי בריאת העולם. אם הוא היה כביכול לפני שנברא העולם אזי היה העולם צריך להיבראות קודם. אחרי שנברא עולם, אזי מה גרם לעולם להיבראות. תשובה לדבר, זה מהות הבריאה, החק הזה זהו תחילת הבריאה. מהי הנקודה הראשונה שהתחילה בבריאה, מהו הדבר שנברא - חק הטוב להיטיב. חק נקרא חוק מלשון חקיקה, כך חקיקה חכמתו יתברך שמו. זה נקרא "זאת חוקת התורה", זוהי חקיקה שהקב"ה חקק. החקיקה הראשונה שהוא חקק מהי, חק הטוב להיטיב. הוא טוב זה היה קודם שנברא העולם, שלם בכל מיני שלמויות, הוא חקק חקיקה, החקיקה שהוא חקק היא שהופך להיות שטוב מטיב.

משעה שנחקקה חקיקה זו מהי התולדה, כל הבריאה כולה עכשיו, שהוא בא להיטיב לנבראים, הוא בורא נבראים שיהיה למי להיטיב.

אבל עוד פעם, מהו השלב הראשון שגורם את כל סיבת הבריאה כולה, חק הטוב להיטיב, כפי שנתבאר חק הטוב להיטיב זוהי חקיקת תחילת הבריאה.

לפי זה נבין, זה שייך לסוגיות בהמשך אבל על מנת שהדברים יהיו יותר קרובים לליבנו עכשיו. חק הטוב להיטיב זוהי חקיקה שהוא חקק ומחמת כן הוא ברא את כל הנבראים כולם כמו שנתבאר. אם זו כל הסיבה שהוא ברא אותנו, אזי מהו השורש של ההויה שלנו. זה למה הוא ברא, חק הטוב להיטיב היא הבריאה הראשונה, אבל מהי שורש הויתנו, מהיכן היא התחילה - מהרצון להיטיב. א"כ הכח הראשון העמוק בנפש שלנו הוא להיטיב לבריות, טוב ומטיב, זה העומק של הנפש שלנו.

אם האדם באמת רוצה להשיג את סיבת שורש תחילת הבריאה שהיא חק הטוב להיטיב, להגדיר זאת במילים, ב"ה תוך כמה דקות הגדרנו, ומסתבר שרובם ככולם הבינו היטב, זוהי הבנה שכלית, אבל עבודתנו להיות דבוקים בו יתברך שמו, והיכן שורש תחילת הדבוקות, חק הטוב להיטיב, חקיקה שהוא חקק, הוא לא חקק זאת בעלמא וזה נמצא באספמיא, אלא החקיקה הזו היא תחילת ההויה של המציאות שלנו.

(שאלו: למה הוא חקק ככה. תשובה: אנו חוזרים ומדגישים ודקדקנו בפעמיים שקראנו, לא קוראים למה אלא למה, לכן הגדרנו בשיעור הראשון משום שידענו שהשאלות הללו יגיעו, שהגדרת השאלות הם לא למה אלא מה, שאלת למה זו שאלת חכמתו יתברך שמו שלמעלה מהשגתנו, ולא בחכמה ידיעה, לכן דקדקנו בלשוננו שהוא חוזר כאן פעמיים, אין כאן דקדוק לספר, אבל דקדנו לקרוא למה ולא למה, כי באמת אין תשובה לשאלה, זה להשיג את עצמותו יתברך שמו שאין לנו השגה בזה. חכמתו יתברך שמו היא בלתי מושגת בשלימות, יש חלק מושג ויש חלק בלתי מושג, הלמה הוא הלא מושג, המה חלקו מושג, ואנו כל הזמן עוסקים במושג, וזה הלמה, לצורך מה נברא הדבר

שאלה נוספת ותשובה: שאלה דקה ותשובה דקה, אנו מתייחסים לכל דבר בערך של זמן אזי יש עבר הוה ועתיד, אתמול היום מחר וכדומה, בתפיסה העליונה כדברי רבותינו כל ההבחנות נמצאות בבת אחת, אזי מהי הגדרת הדבר, בתפיסה שנקראת טוב הוא רצה לברוא, בתפיסה האחרת הוא לא רצה לברוא, זה לא שהיה זמן שלא היה ויש זמן שיש, אלא כל הויתנו אינה אלא בהגדרה הנקראת חק הטוב להיטיב, השואל: לא מצד הזמן אלא מצד הרצון של המאציל, הרב: וברצון של המאציל של חק הטוב להיטיב אנו תמיד קיימים, אבל רק ברצון הזה ולא בערך האחר, זוהי שאלה דקה ותשובה מאד דקה, אבל זה לא בערך של זמן, אמת, כי אחרת אני הויה לא שנית, אין בו נקודת שינוי כמו ששאלתם

בשעה שהקב"ה בורא את הנבראים אזי סיבת כל הבריאה כולה היא חק הטוב להיטיב, זה חק כמו סיבה בעלמא או שזה חק מלשון חקיקה שזה מה שנחקק בנו. כאשר האדם חושב משהו, רוצה לעשות משהו, ולאחר מכן עושה משהו, האם הרצון משפיע על התוצאה או שהרצון הוא רצון בעלמא והתוצאה היא אחרת, בעולם הזה הוא גם משפיע אבל זה פחות ניכר, אבל אצלו יתברך שמו מהי כוונת הדבר חוק, כך הוא חקק את מציאות הנבראים, זוהי תחילת החקיקה, אזי תחילת הוית כלל

הבריאה כולה וכל נפש שלנו בפרט מהיכן מתחילה, מעצם הרצון להיטיב, ושם עבודתנו כל ימי חיינו להיטיב. זה לא מחייב אותנו אלא זו מציאותנו, אם אתה רוצה לא להתכחש למציאות שלו, אדם יכול לבוא ולטעון: "אני סוס", אבל הרי הוא לא סוס אלא בן אדם, החק הטוב להיטיב זוהי המציאות שלנו, ואחרת אדם מתכחש למציאותו. אדם שרוצה לשכוח מהמציאות משתכר, אזי הוא בורח מהמציאות. זוהי המציאות שלנו, וממילא עבודתנו להיות המציאות שלנו. שלשה דברים מוציאים את האדם מן העולם, הוא יוצא ממי שהוא, זוהי המציאות שלנו. תרי"ג מצוות זה לא חיוב מבחוץ לקיים, זה להיות מי שאני בעצם מי שאני, אלו הן תרי"ג מצוות, והשורש של זה הוא חק הטוב להיטיב שהתבאר כאן.

א"כ עומק מציאות תחילת הבריאה, סיבת תחילת הבריאה, שהיא ההתחלה, ולא סיבה בעלמא, אלא היא בעצם תחילת ההווה עצמה - חק הטוב להיטיב. זה היסוד, זה השורש, זו תחילת החקיקה שממנה נעשה הכל, וא"כ עומק היותנו, אנו חוזרים ומדגישים, הדברים הללו יש להם את ההשלכה היסודית על כל מציאות החיים - זה חק הטוב להיטיב.

ניתן את הדוגמא היסודית ביותר, מהו הדבר העיקרי שיש בעולם - תורה, "תורת חסד על לשונו", דורשת הגמ', לומד תורה ומלמדה לאחרים. הרמב"ם בספר המצוות שמונה מצוות תלמוד תורה איך הוא מגדירה, ללמוד וללמד. מדוע ללמוד וללמד, משום שכל המציאות, אין טוב אלא תורה כמו שדורשת הגמ' "כי לקח טוב נתתי לכם תורת אל תעזבו", אזי התורה הקדושה שהיא נקראת טוב, חק הטוב להיטיב, אזי מי שדבק באמת בתורה, "לי קראי לי שנאי" בלבד, "שישו בני מעיי", או שללמוד וללמד, תורת חסד על לשונו, מהיכן השורש של ללמוד וללמד, יש מי שמלמד שזה חלק מההטבה של עצמו, אבל הצורה הפנימית והאמיתית היא באופן של חק הטוב להיטיב. הדבר הראשון שנאצל ממנו יתברך שמו הוא תורה, אזי התורה מתגלה בה החקיקה של טוב הטוב להיטיב. הגמ' במסכת סוטה דורשת תורה תחילתה גמילות חסד וסופה גמילות חסד, תחילתה שהקב"ה תופר בגדים לאדם וחוה, סופה שקובר את משה בגיא. למה תורה תחילתה גמילות חסד וסופה גמילות חסד, משום שחק הטוב להיטיב, זוהי תחילת החקיקה, זוהי תחילת ההווה של הכל שהיא תורה, וזו תחילת היותנו.

ג' אבות שיש לנו, האב הראשון אברהם, מידתו של אברהם כידוע חסד, למה תחילת ההווה של קומת ישראל מתחילה באברהם ולא ביצחק, תשובה לדבר, תחילת ההווה היא חק הטוב להיטיב, אזי קומתם של הכנסת ישראל מתחיל מחק הטוב להיטיב.

זה תחילת ההווה בחקיקה של רצונו יתברך שמו, זה תחילת ההווה בתורה, תורה תחילתה גמילות חסד וסופה גמילות חסד, לומד תורה ומלמדה לאחרים, וזה תחילת ההווה של קומת הכנסת ישראל, אברהם אבינו.

ולפי זה הפועל יוצא, זה תחילת ההווה של כל אחד מאיתנו, ולכן לא יתכן שיהודי אם הוא יהודי אמיתי שנקודת חק הטוב להיטיב אצלו היא לא מרכז יסוד החיים. אנו נמצאים בימי ראשית השנה, זה היום תחילת מעשיך, גילוי של ההווה הראשונה שהיא החקיקה, היא היא הצריכה להתגלות בנפשנו שלנו איש כפי עבודתנו כמה שיזכה להשיג.

(תשובה לשאלה: יש את הלעשות בפועל, ויש את מה שנותן את עומק טוב ליבו לשני ומלביש את זה בפועל, אבל האדם יכול לעשות מעשה בפועל בלי שליבו נמצא עמו, יש אנשים שיש להם מפעלי חסד עצומים אבל הכל לשם ולתפארת, של מי אבל. או שעומק הרצון להיטיב הוא מוצאו מהכח לפעול בנתינה. שוב, חוזרים ומדגישים, יתכן שאדם יעשה מעשה נתינה לשם כבוד, או מלומדה כי כך הוא התרגל, או שרוצה לזכות ליום הדין עכשיו כדי שיהיה לו זכויות, אבל לא מחק הטוב להיטיב. צריך לבדוק עמוק עמוק האם סיבת מה שהוא באמת מטיב זה חק הטוב להיטיב ולא הרבה סיבות אחרות שיכולות להיות בבריאה. אמרו שבמטיב לבני ביתו אין אינטרסים. הרב: זה האינטרס הכי גמור, הוא מרגיש שהוא מטיב לעצמו, זה לא שהוא מקבל, הוא נותן זאת לעצמו, זה כמו שהוא הכניס מכיס אחד לכיס השני, אזי זה אומר שהוא עושה גמילות חסד, לשון הירושלמי הידוע שכל ישראל זה שני ידיים, אבל אפילו אם האדם לא מרגיש זאת על כל ישראל אבל על בני ביתו הוא מרגיש כך, זה יותר טוב, יש אנשים שהם כל כך אנוכיים שגם לא נותנים לבני ביתם. אבל אדם שהתקדם לשלב הראשון של בני ביתו זה רק תחילת הפתח בלבד. כמובן שישנה עבודה של מקרב את קרוביו, אבל זה תחילת העבודה בלבד, ואוי לו למי שנשאר שם. יש אנשים שכל המעשר כספים שלהם תמיד ניתן לבני משפחותיהם, אבא שלו חיתן ילדים הוא צריך את המעשר, אח שלו עכשיו מחתן, אחיין שלו, הכל סביבותיו, זה נקרא חסידה שעושה חסד עם חברותיה, ועל זה אומרים רבותינו כידוע שהיא טמאה ואיננה טהורה. שאלו: אז מה זה ענין עירך קודמים, הרב: קודמים אבל רק ראשון, שקודמים, אבל שיש שלב הבא).

נחזור לעיקר לשונו, **ואמנם מחק הטוב להיטיב, וזה מה שרצה הוא ית"ש - לברוא נבראים כדי שיוכל להיטיב להם**, יש חק הטוב שרוצה להיטיב, ואם הוא רוצה להיטיב צריך שיהיה מי שיוכל לקבל את מציאות ההטבה. אזי סיבת הבריאה, תחילת הווית הבריאה כמו שנתבאר, זה החקיקה להיטיב, וזה גופא יוצר את התוצאה כביכול שאנחנו נבראנו. אזי כל הוויתנו אינה אלא - להיטיב. זו כל מציאות הבריאה, כל המלמד בן חבירו תורה כאילו ילדו, אזי מאיפה התחיל הילדו, ממה שהוא היטיב איתו הוא כאילו ילדו, לא שאחרי שילדו הוא מטיב, זה דוגמא של בני ביתו שאחרי שנולדו הוא מטיב, הוא הוליד אותם לתאוותו שלו ולאחר מכן הוא מטיב איתם, לא זו צורת הבריאה, אלא הבריאה הפוכה בדיוק, היא כמו רב המלמד תלמיד. רב

המלמד תלמיד כאילו ילדו, מתוך מה שהוא מטיב איתו הוא יוצר את המציאות שיש עכשיו מישהו שהוא בראו.

זה עומק הבריאה, לא אחרי שיש נבראים רוצים להיטיב איתם, אחרי שיש נבראים כבר יש סיבה אחרת להיטיב איתם, והיא, כי הם נבראו חסרים, וכשהם חסרים מתעוררת מידת הרחמים, מרחמים עליהם שהם חסרים. זה הבדל עצום בין חסד לרחמים, רחמים אינה סיבת הבריאה, רחמים זה אחרי שיש בריאה והנבראים חסרים, אזי יש כאן מידת הרחמים שרוצה להיטיב איתם, אבל היא לא סיבה להתחיל את הבריאה, אל תברא, לא יהיה חסר, לא יהיה על מי לרחם, ואין צורך לתת. לכן הרחמים, זה באופן שעמד ושיתף מידת הרחמים אחרי שיש בריאה, אבל סיבת תחילת הבריאה היא מידת החסד, ההטבה, חק הטוב להיטיב, הוא תחילת ההויה שלנו. לא אחרי שאנחנו קיימים הקב"ה מטיב איתנו בחסדו, זה לא רק זן את העולם בטובו בחן בחסד וברחמים, אלא תחילת החסד הוא לפני תחילת הווייתנו, משם מתחיל הווייתנו, מציאות החסד.

כי אם אין מקבל הטוב - אין הטבה, אם לא יהיה מי שיקבל את הטוב אזי מידת ההטבה תשאר בכח ולא תצא לפועל, כאן מונח עוד עומק גדול. כביכול גם אצלו יתברך שמו מידת הטוב הייתה בכח ולא הייתה בפועל, וכך הוא ברא גם כן את האדם שבשעת לידתו כל מידותיו וכוחותיו נמצאים בכח ולא בפועל. ועל שם כן נקרא האדם בלשון אדמה, אומר המהר"ל, כמו שהאדם מהותה שאין לה תוכן לעצמה, מהותה היא להוציא דברים אחרים מהכח לפועל, זה עומק עבודתו של האדם שנקרא אדם על שם אדמה, להוציא את כוחותיו מהכח לפועל. והשורש הוא בו יתברך שמו שמידת הטוב לולי הנבראים היא מדה בכח ולא מדה בפועל, והוא מוציא אותה מכח לפועל בזה שהוא בורא את הנבראים.

ממשיך הרמח"ל ובונה את בנין יסוד דבריו: **ואמנם, כדי שתהיה ההטבה הטבה שלימה, ידע בחכמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה - מקבלים אותה ביגיע כפם.**

ראשית כדי שתהיה הטבה - שלימה, זה היסוד שעליו נבנה כל מהלך הדברים עד השתא, הנברא חסר, הבורא יתברך שלם, וכל צורת הבריאה להשלים את החסר. נחמד שיהיה ברור, למה הוא ברא את הנבראים - להיטיב, מה הצורה שהוא ברא אותם, חסרים על מנת להשלים. יש כאן שני נידונים, למה הוא ברא, לצורך מה הנבראים קיימים, להיטיב, חק הטוב להיטיב, מהי הצורה של הבריאה, חסר על מנת להשלים. וכיוון שכל סיבת הבריאה היא ההטבה, לכן הדבר העיקרי שצריך להשלים הוא "שתהיה הטבה שלימה", זה כל מהלך הבריאה כולה. אם לא היה צריך הטבה שלמה, אזי היה לנו כביכול רק את הסיבה למה הקב"ה ברא, אבל לא כל מהלך הבריאה של מהחסר להגיע לשלם. אבל מכיוון שהבריאה בנויה כל שני יסודות כמו שנתבאר, למה הוא ברא, להיטיב, והצורה היא מחסר לשלם, שצירפנו את שניהם יחדיו עלה בידנו שמהלך הבריאה הוא, הטבה שלימה.

ואמנם, כדי שתהיה ההטבה הטבה שלימה, ידע בחכמתו הנשגבה שראוי שיהיו המקבלים אותה - מקבלים אותה ביגיע כפם, כי אז יהיו הם בעלי הטוב ההוא, ולא ישאר להם בושט פנים בקבלם הטוב, כמי שמקבל צדקה מאחר. ועל זה אמרו (ירושלמי ערלה פ"א ה"ג): "מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה".

ויסוד עומק דבריו של הרמח"ל, הקב"ה ברא אותנו חסרים ע"מ שנגיע למציאות שהיא שלמה. השאלה היסודית שהוזכרה לעיל וכאן עיקר מקומה, אם הקב"ה רוצה שנהיה שלמים הוא יכל לברוא אותנו מעיקרא שלמים, ומדוע הוא ברא אותנו חסרים. תשובה לדבר שנתבאר כאן בדברי הרמח"ל, אם הוא היה בורא אותנו מציאות של שלמים אזי הטוב הזה שיש בנו היה כולו מתנה. יש שני אופנים כללים איך האדם מקבל דברים, או שהוא מקבל דברים באופן של עמל ויגיעה, או שהוא מקבל את הדברים באופן של מתנה. שהקב"ה ברא אותנו הוא יכל לברוא אותנו מעיקרא שלמים, ואם הוא היה בורא אותנו מעיקרא שלמים אזי כל מה שיש לנו ממנו יתברך שמו לא היה אלא בגדר מתנה. הוא ברא אותנו חסרים ועלינו לעבוד, אדם לעמול יולד, מכאן ואילך מה שאנו מקבלים, חלקו לפחות אנו מקבלים, היום לעשותם ומחר לקבל שכרם. אומר הרמח"ל יסוד, אם האדם היה מקבל את כל מה שהוא מקבל באופן של מתנה, הוא היה בוש לקבל את מה שהוא מקבל, ומביא את דברי הירושלמי, מאן דאכיל דלאו דיליה בהית לאסתכולי באפיה, מי שאוכל דבר שאינו שלו מתבהת, מתבייש להסתכל בפניו של מי שנתן לו. מי חקק את אותה בוש, הוא יתברך שמו, למה הוא עשה את אותה תשובה, חזרנו לשאלת הלמה, מה הוא עשה, שכאשר האדם מקבל יש בוש, למה הוא עשה, יש לנו לכל שאלות הלמה את אותה הגדרה: זה לאו בחכמה ידיעא, אבל הוא עשה את אותה מציאות שיש בוש בבריאה. אחרי שחקקה חכמתו יתברך שמו שיש בוש בבריאה, אזי לפיכך אם תהיה הטבה היא תהיה באופן שיש בה בוש. כאן נולד צורך נקודת העבודה.

נחמד שוב, סיבת הבריאה להיטיב, אבל אם כל הכח בבריאה היה להיטיב זה הכח היחיד שהיה נברא והוא יכל להטיב איתם הטבה שלימה, והסיבה שנצרך הטבה שלימה היא משום שחק הטוב להיטיב הטבה שלימה. אבל יש כאן כח שלישי שנמצא, יסוד שלישי, שנקרא בושה. נחמד את שלבי הדבר, חק הטוב להיטיב יסוד אחד, חסר שצריך להשלימו יסוד שני, כח של בושה יסוד שלישי. אם לא היה את שלושת החלקים גם יחד לא נגיע לתוצאה שהגענו. כיוון שחק הטוב להיטיב הוא רוצה להיטיב, כיוון שהתכלית היא השלימות אזי הוא רוצה להיטיב שלימות, מדוע לפי זה הוא ברא חסר שיביא לנקודת שלימות, כי יש לאדם בושה.

(שאלו: אם אנו אומרים שהעולם נברא במידת החסד, מדוע חז"ל אומרים שמתחילה בראו בדין ואח"כ שיתף מדת הרחמים. הרב: מתחילה עלה במחשבה לברוא זה איך מתחיל הבריאה, ולא מהי סיבת הבריאה, יש מהי סיבת הבריאה ואיך ההתחלה שבדבר. מלה"ד, כאשר רוצים לבנות בנין אזי יוצרים מתחילה גדר לשרטט את המקום, זה לא למה עושים את הדבר אלא איך מתחילים לעשות. חסד זה סיבת הדבר למה הוא ברא, תחילת הווית הדבר מתחיל בדין, עמד ושיתף מידת הרחמים, אבל לא כתוב שם שזו הסיבה אלא איך יהיה הפועל בפועל של הדבר).

ועכשיו נסביר את נקודת הבושה, הבושה גורמת לידי כך שאם אדם מקבל דבר הוא מתבייש להסתכל בפני מי שהוא מקבל, עיקר המדרגה השלימה, הדוגמא היסודית שהיא מדרגת מתן תורה שהוא הזמן הגבוה ביותר בבריאה, שם נאמר - פנים בפנים דיבר ה' עמכם, אבל אם נקבל הטבה באופן של מתנה ולא באופן של עמל ויגיעה תהיה מציאות של בושת פנים, ואם תהיה מציאות של בושת פנים זה יכול לגרום שני צדדים, או שזה שהבושת תגרום שהוא לא יקבל, או שאם הוא יקבל אזי הוא יתבייש, ואם הוא יתבייש זו לא הטבה שלמה.

כאן מתחיל יסוד נקודת העבודה, הבושת פנים בעצם, שאנו שואלים היכן יסוד שורש העבודה שבבריאה, התשובה לכך היא, בושת פנים. סיבת הבריאה היא להיטיב, צורת הבריאה היא מחסר לשלם, סיבת העבודה היא בושת. מדגישים כל נקודה בדקדוקה, שהרמח"ל כתב לעיל שצריך עיון עמוק, לאט לאט מבינים שצריך עיון עמוק, אלו הן הגדרות מדוקדקות לכל דבר בדקדוק מה גדרו, סיבתו וממילא תוצאותיו.

(שאלו והרב ענה: השאלה שאתם שואלים היא שאלה יסודית מאד, למעשה יש מדרגה שנקראת מתנה בבריאה, לשון חז"ל שהזכרתם שמה רבינו עלה לשמים ושם אומרים חז"ל שהראה לו את כל האוצרות כולם, עד שהראה לו עוד אוצר, שאלו משה רבינו מהו, ענהו הקב"ה זה אוצר מתנת חנים, אם זה אוצר מתנת חנים מה הועלנו בכל, התשובה היא, מתי אפשר לקבל מתנת חנים, יגעת ומצאת, אחרי שאדם יגע והוא מקבל את השכר, אזי הוא כבר נמצא במדרגה יותר גבוהה, שם כבר הוא מגיע לאופן של מתנה. אבל מי שמקבל מתנה לפני היגיעה, זו לא הצורה. הדוגמא היסודית זה ספר מסילת ישרים בפרק כ"ו במדרגת הקדושה, תחילתו יגיעה וסופו מתנה, זו צורת הבריאה. אבל קודם עוברים את שלב היגיעה, מתעלים מהמדרגה של בושת פנים ונמצאים בפנים בפנים, ואז מגיעים לא רק למדרגת החק להיטיב אלא לאהבה, אב שנותן לבנו כבר אין קושי שיתן במדרגת מתנה. זה מה שהזכרנו בפעם הקודמת ששאלו בסוף השיעור, צריך לעבוד כדי להגיע לאותה מדרגה של בן, ושמגיעים לשם, שם באמת יש מתנה, אבל חייבים לעבור קודם את שלב היגיעה. אבל חידדתם והגדרה ברורה, זה שלב בלבד מה שנתבאר כאן, כי לאחר מכן באמת מגיעים לעולם של מתנה. ישמח משה במתנת חלקו כמו שהזכרתם).

בושת פנים שהקב"ה ברא בבריאה זוהי סיבת העבודה, אילו האדם יקבל מתנה לולי כך שהוא יעבוד, או שהוא לא ירצה לקבלה בבחינת שונא מתנות יחיה, או שהוא יקבלה ויהיה לו בושת ואזי ההטבה איננה שלמה, לפיכך נצרך כך מהלך העבודה שיש כאן בבריאה, העבודה לצורך מהי - רק לסלק את הבושת פנים, היא לא עבודה לצורך עצמה.

אבל לפי זה להבין ביתר עומק, והסיבה הנוספת הזו הוזכרה בדרך ה', ודיברנו בזה לעיל, אם האדם מקבל מתנה, האם זה דבר שהוא חלק מעצמותו והיותו או שהוא דבר חוצה לו, הוא חוצה לו. אבל העמל והיגיעה גורם לידי כך שזה בבחינת אדם רוצה בקב שלו, זה הפך להיות חלק מעצמיו, ובלשון העמוק יותר הוא מוציא את עצמו מהכח לפועל, זה הטעם הנוסף שנתבאר בדרך ה', הסיבה שנצרך עבודה כיוון שאם הוא יקבל את זה במתנה הוא יקבל זאת מבחוץ, והעבודה גורמת לידי כך שהוא מקבל את מה שהוא מקבל, הוא מוציא את עצמו מהכח לפועל. ובעומק אם הוא מוציא את עצמו מהכח לפועל אזי אין כאן בושת כי הוא לא מקבל ממישהו אחר, אלא הוא מקבל את מה שהוא מקבל מהתגלותו של היותו של עצמו בתוך עצמו שיוצאת מהכח לפועל, משם נעשה חלקו של היותו שלו, וזה עומק המציאות של השלימות שהאדם מקבל.

א"כ תמצית הדברים שנתבארו בס"ד, עומק הסיבה שהאדם עמל ויגע כאן בהאי עלמא הוא לסלק את הבושת פנים שיוכל לקבל את הדברים באופן של שכר, ואז הוא זוכה לחיות במדרגת "פנים בפנים דיבר ה' עמכם", ושמתגלה מדרגת "פנים בפנים דיבר ה' עמכם" אזי האדם מחובר אליו יתברך שמו בבחינת "בנים אתם לה' אלוקים", ואז כמו שהזכירו הוא יקבל מכאן ואילך לא רק שכר אלא מתנה, ומהו עומק המתנה שמתגלה שם, היא גופא מדוע אין בושת פנים אחרי שהוא מקבל מתנה, אזי בלשון חיצונית כמו אב ובן, אבל ההגדרה הרבה יותר עמוקה, מהי המתנה שהאדם מקבל, את השורש העליון של

עצמו שהוא לא יכול להגיע אליו ביגיעתו זה מה שמתגלה לו, לא מתגלה לו משהו אחר, זה לא כמו מתנה לבר מצווה ולחתונה, הביאו כמה מאות שקלים ושמו. היגיעה שהוא מתייגע זה כדי להגיע לפנימיות עצמו, אבל המקום שהאדם יכול להגיע לפנימיות עצמו, לשורשי נשמתו, היא גבולית. החלק היותר עמוק של השורש של עצמו הוא המתגלה לו באופן של מתנה. החלק היותר תחתון של חלקו מתגלה לו באופן של יגיעה, אבל גם המתנה זה לא מתנה בעלמא, אלא המתנה היא שורשו עצמו, שורשו באורייתא, שורשו בקב"ה, זה עומק המתנה שמתגלה לאדם. ולפיכך גם המתנה היא תולדת העבודה, כי היא לא מתנה שבאה מבחוץ אלא מתנה של שורש עצמו, פנימיותו שלו. לולי שהייתה יגיעה המתנה הייתה כביכול מתנה שבאה מבחוץ, היגיעה פותח את השער לשורשו שלו, והמתנה קושרת אותו למדרגה היותר עליונה.

ובמעמקים הפנימיים כאשר האדם עובר מאופן של יגיעה לאופן של מתנה, אזי הקב"ה לוקח ממנו את הבושת פנים. היסוד הזה של הבושת פנים הוא במדרגה התחתונה של הנפש, הוא לא בשורש העליון שלה. במדרגה הזו נאמר בושת פנים לגן עדן, עז פנים לגיהנם. אבל במקום היותר עליון ועמוק בנפשו של האדם, שם עומק הגילוי שהאדם מקבל את המתנה, שהיא שורשו שלו, במקום הזה זה מדרגת "פנים בפנים" שלמעלה ממדרגת בושת. בהר סיני נאמר "למען תלמדו ליראה אותי כל הימים", דורשים חז"ל מהי ליראה אותי כל הימים, זו הבושה. אבל זה עדיין מדרגת האי עלמא, מדרגת המתנה דלעתיד לבא היא למעלה מן הבושה, ההתקשרות של האדם לשורשו.

אבל שנחזור לנקודה הראשונה, עבודתנו למעשה שנוציא מן הדברים, חק הטוב להיטיב, כל אחד ואחד מישראל צריך להגיע למעמקי נפשו ששם נמצאת אותה חקיקה להיטיב לבריותיו, ומי שלא מגיע לאותו מקום להבין ברור, הוא לא יכול להגיע להטבה שהקב"ה מטיב עמו, מדוע, כי ההטבה שהקב"ה מטיב היא מעומק החקיקה הזו. כאשר האדם מגלה בפנימיותו של עצמו את אותה חקיקה ע"י שהוא מטיב לזולתו, הוא נעשה כלי לחקיקה של הקב"ה, אז הוא מקבל את השכר האמיתי, ואז הוא מקבל את המתנה היותר עליונה כמו שנתבאר עד השתא בס"ד.

- [\[ספר דעת תבונות 1\]](#)

Source: <https://bilvavi.net/shiur/טו-משגי-יסוד-004-תבונות-דעת-תבונות-004-משגי-יסוד-טו>

Links

[1] <https://bilvavi.net/daas.tevunos>